

четвртком и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНАПреглату примају све поште
у Србији и иностранству.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Уредништву „Звезде“
Кнежев Споменик бр. 9.НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

ВИТЕЗ

Порумене исток, зора се разбуди,
Разбуди је сунце пољубив у чело,
А на коњу прудом неки витез блуди,
У грудма му срце онажа се смело,
Јера често руком притискује груди
И мргоди лице од умора свело,
Коњ му бесно јури, ластавица права,
Док му свешћу буре страшна завитлава.

„Али шта ћу тамо? Ко ће да ме сретне?
Хоће л' стара мајка дочекати сина?
Преко њене душе увеле и сетне
Хоће ли се расут светлост од милина?
Хоће л' да ме јадна на груд своју метне,
Да се са мном кити к'о гранчицом крина?
Хоће л' сузу пустит од радости веље?
Ах, она је мртва! О, да пусте жеље!

Зар ће ваљда сеја да пресретне брата,
Да ми рану вида и песмом ме гали?
Кад помислим само дрхтање ме хвата
И ужасна ватра по грудима пали:
Њу вргоше јадну у пучину блага!
Како ли је жалим! То јадница зна ли?
Можда би јој и то олакшало дане,
Утрло образе сузом ушакане!

Ил' ме тамо жељно мила драга чека?
Из далека, ваљда, угледала војна?
Тамо, ваљда мене постељица мека
А коња ми подрум прихватиће гојна?
Мојој тешкој рани зар ће наћи лека,
Одморити дора путевањем знојна?
Али тамо пусто, свуд згаришта стоје,
Уништено све је, ништа није моје!

Место гордог двора што под небо стиже
Сад рујине црне изгореле стоје.
Подухне ли ветар прашина се диже
И суморно звижди кроз одаје моје,
У којима некад срећи ступах ближе
Где вињага млада лозе пружа своје
И грљаше зиде овенчане славом,
Ту душманска рука протутњала стравом.

Па куда ћу онда?! О, судбино кобна,
Куд ме натраг враћаш у немилост света,
Ја га мрзим јако пакосна и злобна!
Што ме не остави крај бесмртних цвета,
Рођене ми браће? Јер типина гробна,
Што бојинтем нашим тијано прелета,
Души ми и срцу утеха би била,
Рана би се моја брзо излечила!...“

На заходу сунце полагано седа,
Спушта се и губи за лиснате горе,
А пурпурно небо жалосно погледа
К'о да сумња да ће до румене зоре
Издржати моћи. — Ноћ тијана, бледа,
Лахоре расула да се летом море.
Коњ рудином јури мамузе га гоне,
А занесен путник у мислима тоне...

Душан Николић.

СВИРАЧ

— ПЕРА С. ТАЛЕТОВ —

Око два часа по поноћи седела су њих тројица у кавани. Велике сијалице биле су већ погашене, само је још по нека мања горела над четвртастим столом око кога су ови седели. У целој кавани била је полутама и кроз ту полутаму могао је човек, добра вида да види сухог и бледог келнера како у једном куту дрема, климајући главом и мрдајући ногама да не би само заспао. Час по тек отвори мутне очи и гледа у госте, који су се такође ућутали, па промумла нешто, што је личило на псовку.

Један је био пешадијски поручник, други трговачки помоћник, трећи судски писар. Помоћник је већ десети пут отневао промуклим гласом „Синцирићи звече“, а исто толико пута је судски писар уверавао своје пријатеље, да је он написао ужасно велико дело о тестаментима, које неће штампати док не добије већи положај, кад ће се његови назови морати да усвоје. Жмиркави поручник је непрестано, кажипрстом и палцем, дотеривао своје

масне брке à la Виљем II и са највећим апетитом је причао своју омиљену причу о једној мајорици, која се до лудила у њега заљубила, али он, војник од главе до пете, добро зна шта је официрска част, па веће да греша са женом свог претпостављеног старешине.

— То ја само вама кажем, свршаваше причу, жмиркајући малим и светлим очима, и мислим да ће међу нама остати.

Писар намигну на помоћника, а овај се смешкао, чепркајући по свом великом и посувраћеном носу. Затим се опет ућуташе. Келнер се превари те гласно зену, официр се наљути, окрете се њему и дочепаше чашу. Помоћник га задржа а официр опсова нешто врло гадно.

Њима је овладало оно расположење, које увек долази, кад се ко рано почне веселити, не штедећи песама, досетака и другог градива, што је друштво кадро расположити, па се све то испрши и онда почне долазити досада. Сваки је од њих покушавао, да унесе живота у друштво, али су се остали само згледали, пили вино или чупкали бркове и сви њихови покрети као да хоће да кажу: то је већ било, то није ништа.

Помоћник подиже чашу, испруживши мали прст, као да је укочен, дотаче је уснама, узне колико гутљаја, промућка вином уста и избаци вино на под. За тим, са два прста, извади мараму из горњег џепа, лагано се убриса као да се бојао, да ће с усана скинути боју, налакти се на сто и поче (по осми пут) рапавим гласом да прича: како данас у Београду нема поштења, како је свака женска покварена, а највише оне отмене што сневашу о некој српској аристократији, како оне само због њега долазе у радњу његова господара и како су данас само трговачки помоћници кадри да много што шта дознају, о чем други не сме ни да снева.

Поручник се некако ђаволски закашља, као да му је каква кост застала у грлу, а писар се не могаше уздржати, но прсну у јак кикот, од кога је празна кавана одјекивала, да се келнер пробудио, као опарен скочио на ноге и песницама почео да трља сањиве очи. Помоћник се озбиљно наљути, хтеде да их укори, али се на мах сети, да је и он на сличан начин дочекао њихово причање...

И опет ућуташе. Поручник је непрестано зевао, па му се видела цела уста са шупљим зубима. Писар је од палидрваца по столу градио неке квадрате, као да прави план за станове, а помоћник се испружио, метнуо ноге на другу столицу, и згледа своје кариране панталоне. У полутамној кавани била је, готово, потпуна тишина само се чули келнерови троми кораци, кад је ишао од стола до стола и почео склањати „пиксле“ и чаршаве...

Наједном се врло лагано отворише врата и унутра уђе неко момче са ђеманетом под пазухом. Сви окретоше главе вратима, па кад га спазеше, они се блажено насмејаше.

Момчету је било око шеснаест година. Био је висок и сух. Дугачко и мршаво лице било је сјајно

бледе боје. Нос дугачак и шиљат, а усне врло танке, те се сваког часа могаху видети велики, бели зуби. Груди су му биле узане и са свим упале; ишао је мало погурено. Бледим и коштуњавим рукама придржавао је ђемане, као да је било Бог зна како тешко. Кад је ушао у кавану, он скиде безформалности сламни шешир, дугачка коса паде му на широко, бледо и лепо чело и тек што хтеде назвати Бога, викну официр на њега, као да командује батаљоном:

— Амо, бре, Циго!

Његово лице обли лепа румен, он се збуну и заборави да каже добро вече.

Официр га дочепаше за рукав и гурну га на једну столицу.

— Дедер, Циго, оно „Мајка Марка по кавани тражи“.

Свирач једва отвори сандуче, извади ђемане, намаза гудало и почне свирати врло лагано. Рука му је дрхтала, а грашке зноја сијаху на челу, као бисер. Он је свирао, оборно очи поду и мислио да ли официр није напиту.

Официр завалио главу, затворио очи и с времена на време тек громко викне: иха! Помоћник такође занесено слуша а писар непрестано гради квадрате, па по некад подигне очи и, с неким багателисањем, погледа свирача, као човек који је слушао куд и камо бољу музику, но што је ово „измотавање“, које може врло лако да му слух упропасти.

Кад је свирач престао свирати, официр се исправи и наточи му чашу вина. Свирач рече тихо и муцајући:

— Хвала.. господине... ја, ја... не пијем... никакво пиће...

Официр се намршти и би му криво, што има неког ко не поштује његову услужност.

— Море не измотавај се, рече затим, подигавши веће мало у вис.

— Ја никада не пијем вина, господине, одговори свирач уздрхталом гласом.

Настаде кратко ћутање.

— 'Ајде, 'ајде... ама ти увек волиш да се праша неки светац... пиј, кажем ти, или ћу ти сипати за врат, — навали опет официр, али већ гневним гласом и незграпном песницом удари по столу. Флаша и чаше заиграше, а његова се чаша просу по застирачу.

Писар подиже очи у вис, као човек, који очекује нешто занимљиво, а помоћник дотаче руком официра и рече му тихо, али да чује и свирач:

— Остави га човече, видиш, да му је душа у носу.

Официр љутито измаче лакат, да га помоћник не би још једном дотакао и развуче угојено, преплануло лице на коме се огледаше суровост.

— Чујеш, бре, балавче, не играј се са мном, јер ако те... и он застаде, као да му неко метну руку на уста.

Чудновато изгледаше лице младићево Није било страшно, ама на њему се огледаше збиља и нека врста одлучности. Он метну своје ђемане у сандуче и маши се шешира.

— Куд ћеш? — упита официр.

— Збогом!

— Шта, збогом, зар нећеш да свираш?

— Ја ћу вам свирати што год хоћете, али немојте ме вређати, јер... ја нисам животиња! ..

Сиромах, ни сам није знао како су те речи прешле преко његових усана. И мимо његове воље узбунио се у њему човек.

Али тек што је то рекао тешка официрова рука паде му на груди и он се поведе. Да није било стола у близини, пао би на под. Он бризну у плач.

Официр се одмах трже и гледаше га преплашено. Он се бојао да му се што не деси, те да због таквог ђубрета буде кажњен. Брзо се маши ђепа и баца му дводинарац Свирач дође к себи, обриса сузе, метну ђемане под пазухо, узнемири се и изиђе на улицу.

Келнер зинуо, па неким чудноватим погледом блене у госте.

Гости остадоше за часак неми и непомични, а затим официр брзо стрпа дводинарац у ђеп и поче осуђивати једног дечка, који ће са своје гордости једног дана јамачно, умрети од глади...

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Дивна ноћца, трепте звезде сјајне,
Па к'о само небо да трепери,
Као груди од чаробне тајне,....
О негдашње ноћи и вечери!...
Звезде трепте, а свуд око мене,
И свијају' венац изнад главе,
Процветале ружице румене,
Па им шапћу бајке мирисаве.
Ја их слушам, а душа се губи,
Као мирис на зефира крилу,
И авђела тражи, што га љуби
Тако силно, — тебе тражи милу....

Драгољуб

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН

НАПИСАО Ђовани Верга

(наставак)

Није доручковала ништа, и као да је за столом седела само за то, да своје мужу прави друштво. Кад је сто био распремљен, извали се она уморна у наслоњачу, и Чезаре се не усуђиваше да је саму остави, докле је служавка по соби имала посла. Обоје су тражили материјала за разговор, да би измењали неколико равнодушних речи.

Тако протече неколико дана. Мало по мало и жестина њеног очајног бола, који се чинио гнев, претворио се у неутешну, нему тугу. Једног дана дојури дона Ана пред вече сва задихана са шалом, који јој беше пао низ леђа, и овај пут пратио ју је Роберто. Те ноћи роди Јелена кћер. Њеном мужу, који је очекивао у побочној соби и подрхтавао целим телом кад год би чуо који загушени јаук, хтело је срце да искочи од силног лупања, кад су му врата отворена. Снебивајући се приђе он постељи своје жене, обузет најразноврснијим мислима и осећајима. Јелена уморна, бледа као крпа, као да није имала ни капи крви у жилама. Кад је зовнуше љупким гласом, окрену она главу на другу страну, не отварајући очи, с оним изразом мрзовоље и детињског пркоса, које имају понеки болесници. Једино што рече:

— Оставите ме. Оставите ме!

Девојчицу бежу метнули на страну као свежењ рубља. Мајка је немо грозничавим и чежњивим погледом упитала бабицу, али кад јој је она као одговор дала мршаву утеху: „Једна лепа девојчица,“ заклопила је очи с оним истим пређашњим изразом мрзовоље, досаде и умора.

Дон Либорио је отрчао да доведе Камилу. Дона Ана у послу око девојчице, носала ју је поносно тамо амо и спустила је на узглавље покрај Јелене, да јој је покаже. Ова с муком отвори очи и погледа мало створење уморним погледом.

— Биће лепа као уписана! узвикну баба. Јелена слеже раменима под покривачем и прошапутала, затворивши опет очи:

— Шта ће јој помоћи лепота?..

Сиромах муж осети се увређен, као да су те речи биле упућене њему. Он се не усуђиваше ни да дише и осећао се као туђинац усред тога света што му је пунио кућу. Мало по мало и женске, које су имале посла око Јеленине постеле изгураше га из собе, и он се састаде у салону са тастом, који је на канабету ћертао с Робертом. Овда онда дошла би Камила и разговарала полугласно с Робертом, после чега би обоје отишли на балкон, а отац је чекао зевајући са штапом у руди. На пијаци је почињала б лити зора. Напоследку дође дона Ана са шеширом на глави и јави, да је Јелена заснала. Роберто понуди Камилу руку и сви отидоше.

Чезаре остаде сам са својом женом, чије су руке и лице биле беле као и узглавља, на којима се одмараху. Она је снавала тешким сном, из кога се трзала с тихим јечањем, не отварајући очију. Лекар је изгледао прилично узнемирен и долазио је двапут дневно. Чезаре је бојажљиво прислушкивао његове речи и проучавао му лице. Дона Ана, Камила и цела породица одлажаху, долажаху и разговараху, не слутећи ништа. Јелена је болним подрхтавањем лица, мрштењем обрва изнад склопљених капака, стезањем усана показивала колико јој зло чини и најмањи шум. Једино кад би јој се муж нагнуо над постељу, да јој тихо рекне да посрче тањирчић чорбе или да узме лек, отворила би очи, погледала га као у чуду, пратила га очима кад би он ишао кроз собу на врховима прстију с ретком, готово женском нежном брижљивошћу. Кад год би се тргла иза свог кратког дремежа, непрестано би га видела на шамлици испод своје постеле, одакле би он полако устао, да је шапатом упита како јој је. Доста пута у тим

уморним ноћима што их је проводио у стражарењу при светлости ноћне лампе, која је постељу држала у сенци, покрај те умотане прилике од које се само расвознаваше црна коса и нејасне сенке лица, од које се не чујаше ни најтишији дах, Чезара је обузимала нека ужасна слутња, неки празноверни страх који му је крв ледио у жилама, кад би помислио, да је он једном, у часу очајничког бола, призивао смрт да ли за себе или њу, то није знао. И тада сав његов гнев, сав његов бол претвори се у потмулу зебњу, у слепу и махниту нежност, да је плачући хтео дочепати оне дуге и беле руке, што су се на покривачу одмарале да се није бојао да је пробуди. Кад би јој било лакше, погледала би га оним грозничавим очима, и сувише уморна а да би могла говорити, или као да се није усуђивала, као да га је хтела молити да јој опрости што му је нанела бол, пружајући му уз осмејак блеле руке, умиљавајући се као опасна звер, која не зна и не одговара за своје поступке. У тим тренуцима он је кроз те бистре очи прозирао до дна њене душе и чинило му се да тамо чита, да је она раскомадала његово срце, и не знајући какав му је бол задала, као год оно што дете мучи неку птичицу. Кад би у том тренутку имао моћи, да јој говори у том смислу, Јелена би можда плакала с њим заједно. Али сад, мислио је, сад је било касно. Сад је требало уништити и заборавити оно кобно писмо, на почети нов живот пун љубави и искрености, жртвама и самоодрицањем задобити њено срце и показати јој, да јој се предаје сав савцит, да јој верује и заборавља све шта је било

Кад је лекар једно јутро једва једном изјавио, да он више није потребан, и Јелена, наслоњена на читаво брдо узглавља, уморно се смешила на своју породицу, Чезаре је ушита:

— Хоћеш ли да видиш Барбару?

— Коју Барбару?

— Нашу кћер.

— Хоћеш да јој наденеш име Барбара? Ах, да! тако је. То је име твоје мајке. Али није лепо. У осталом чини како ти је драго.

Дона Ана, која је у том погледу имала својих предрасуда и знала, да, кад у једној породици два лица имају једно име, старије умире да млађем начини места, заврши:

— Ваља ваћи лепо име малој, име које би имало добро значење: Фортуната на пример!

— Аурелија! саветоваше Камила.

— Барбара! Одреди дон Либорио.

Новорођенче мора на крштењу добити име мужевљевих родитеља и тако редом по целој породици.

— Хвала вам много! узвикну Јелена први пут мало јачим гласом. — Што се мене тиче ја пристајем, да јој се надене Барбара.

XII

У малом златастом салону, обасјана тихом светлошћу лампе, клечала је Јелена на тепиху и играла се са својим дететом као да је и сама поново постала дете. Свлачила ју је да би је опет обукла по свом укусу, уживајући у њеном батргању и љубећи јој ружичасте ножице. Кад би мала испружила ручице унапред и крикнула, као да и она суделује у игри, мајка би сва блажена пала по детету, па га грлила и љубила као да ће га угушити. Овда онда,

чућећи на поду застала би, згладила косу с чела и замуцкујући зовнула мужа:

— Погле! погле! како је умиљато ово јагњешце!

За тим би притиснула дете на своје разголићене груди, да би јој цело тело било у наручју, стала би пред огледало, доводила у живонисни неред своје хаљине, повезивала главу црвеним рушцем, као што је видела на сликама Мадона, удубила би се у безазлено дивљење своје чулне лепоте да је говорила, да ће она сама однеговати своје дете и да га неће ни додирнути туђа рука.

У материнству је она у другом облику само задовољавала своју таштину и лакоумље, утанчану осетљивост и ђудљивост свог темперамента. Муж, с актама под мишком, уморног, бледог лица и расејана осмејка, није имао ништа уметничког, ништа театрално нежног у очима такве жене. Мало мало па би га прекорела:

— Ти не волиш малу Барбарину!

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

НЕВОЉИНО ОРАХОВО ДРВО

НАРОДНА БАЈКА

из

МИНХО-ПРОВИНЦИЈЕ

Од давних времена предео око Минха био је изобиљан свим животним потребама. Људи и жене, старци и деца лежали су по ваздуги дан под хладовитим дрветима или, зими, поред топлог огњишта. Врло плодно земљиште ваљало је тек мало обрадити, па да се сваки усев стогоубо награди.

Изнад села била је једна, старом сламом покривена, бедна колебица; у њој је живела једна жена, која се звала Невоља. Она је била старија од Метузалема, а можда је стара колико и човечанство; но то нико није могао пресудити. Једини њен друг био је један мршав полугладан пас.

На њеном малом, ограђеном земљишту било је једно орахово дрво. Једина радост били су јој ови ораси, које је из године у годину присмакала с пројом. Но и ова једина радост њена није остала на миру од угурсуза, сеоских делрана, који су орахе, кашто и из саме злобе, већим делом крали.

Невоља је наслоњена на штап а у пратњи свог верног пса, сваки дан излазила из своје колебице и ишла на туђе прагове молећи за милостињу. Но многа су јој врата била затворена. Богаташи су је одбијали често пута још и са пољем. Изобиље је подигло себичност до највеће мере, а због лености срца су јако окорела. Шта више вицало се на кмета што је дозволио Невољи, да у дровницама иде и проси милостињу. Њена просјачка торба пуњива се тек упола, а и то су јој давали они сиромашнији.

Најтеже јој је било у јесен кад су ораси били зрели. Па је морао остајати код куће да чува орахе; а одвајати се једно од другог било им је врло тешко.

Једном је била врло јака зима; ледени покров притискивао је земљу.

Кроз ноћну тмину беснила је ужасна олујина савијајући и најдебља дрвета, муње су парале небо, а каша је лила као из кабла. Увијена у свој подерани огрчак Не-

воља се, да би се угрејала, прибијала уза свог верног пса. Тек што је била заспала пробуди се, чувши лупање на вратима. У другим приликама њен је пас бесно лајао кад би се ко приближавао колебици; сад је пак радосно лајао и махао репом као да би хтео рећи: „Добро дошао!“

— За име Божје, тужно је стењао неко пред вратима, првмите на конач мене сиромаша, пронадох од зиме и глади!

— Отворите и уђите. Нећу да ма ко каже, да сам своја врата затварала пред ма каквим бићем на Божјој земљи.

Странац уђе. Лице му је било избраздано дубоким борама. По изгледу чинило се да је много старији од Невоље. Био је увијен исцепаним огртачем.

— Седите, добри човече, рече Невоља. Мало — што имам — радо ћу вам изнети.

И Невоља последњим грањем осветли колебицу, извесе странцу мало проје и последњих неколико ораха.

Старац се огреја и у сласт поједе оно мало хлеба. Пас се умиљавао око његових ногу. Пошто је вечерао увијат Невоља сувим дебелим платном и уступи му своју јадну постељу, а сама леже на голу земљу и наслови главу на један пањ.

Идућег јутра Невоља се пробуди рано; али, сетивши се да нема чим погостити госта, реши се да иде не би ли што испросила. Време се било изведрило. Она отвори врата, узне штап и пожури да из колебице оде пре, но што би се старац пробудио, кад чу његов глас:

— Јадна Невољо, ја знам твоју добру намеру. Али мој задатак готово је извршен.

— Ко си ти? упита Невоља.

— Ја сам арањео Михаило, одговори он. Овамо сам послат по Божјој заповести: да познам љубав ближњих. Куцао сам на вратима богатих и срећних овога свјета; свуда ме одбише. Ти си, сирота старице, једина која си ме примила и угостила. Зато ћеш бити награђена.

Невоља клекнувши пред арањео рече:

— Лепи арањео, ја не желим ништа. У својој сиротињи ја сам срећна, и нисам милостива из какве себичне користи.

— Ја то знам врло добро, одговори јој арањео. Ти се молиш Богу за оне који ти деле милостињу, и прашташ онима који ти чине неправду и који те исмевају. Ти си била несрећна као и ја, па ипак си имала сажалења према мојој несрећи. Кажи шта желиш и жеља ће ти се испунити.

— Моћни свече, не молим ни зашта, јер ништа не желим.

— Ти немаш ништа па не тражиш ништа; реци само! Невоља ћуташе.

— Хоћеш ли да будеш игуманија у Санта Клари у Коамбри? Желиш ли да будеш господарица свију добара у околини? Желиш ли бити млада, лепа и богата? Хоћеш ли части и блага?

Али је Невоља махањем главе одбијала све понуде.

— Ти ваљда нећеш одбити радост — да те наградим. Ако то урадиш, мислим да си врло горда.

— Баш кад тако заповедиш, Божји арањео, ја ћу те замолити за једно. Имам ту у јаворшћу једно орахово дрво које добро рађа. Дерани ми краду орахе, те верни пас остаје да их чува, што нам је обома врло тешко. Учини моћни

свече, да нико, ко се на орах поине, не може сићи пре него што му ја рекнем.

Испуниће ти се жеља, рече арањео смејући се њеној простосрдечности, по том рашири крила и одлете у бескрајну даљину.

*

Зла времена су прошла. Ађелски благослов је поуздан, у то се није могло сумњати. Невоља се од тада враћала кући са пуним пресејачком торбом.

Сеоски дерани тако су се уплашили од кад их је Невоља дуго држала на ораху да се више нису усуђивали да краду. И остали становници села далеко су обилазили око ораховог дрвета и боље поступали с Невољом, јер су увиђали њену надирородну моћ.

Тако су Невоља и њен верни пас уживали мирну срећу, непомућену вечитим жељама, — а то и јесте право блаженство.

Опет је била јесен. Невоља је посматрала скоро безлисна дрвета и спарушену траву, кад је неко три пут викну:

— Невољо! Невољо! Невољо!

Верни пас је урликао, као да је хтео да јави нечије умирање.

Тај што викаше беше висок, мршав човек, са старачким мртвачким изгледом.

— Шта ћу ти ја, Божји човече?

— Ја морам извршити своју дужност. Куцнуо је твој последњи час.

— Зар већ?

— Шта се чудиш томе? Шта ће ти живот? Сиромашна, стара и слаба!

— Не... сиромашна баш нисам, — мрмљаше Невоља. У сандуку имам хлеба, имам за ватру грања. Стара такође нисам. Скоро ће ми се навршити сто тридесета година. А слаба? Још сам снажна као и ти.

— Теби је спремљено место међу светитељима.

— Кад неко умре обично се каже: отишао је у рај. Али ја баш не знам, да ли је живот у рају бољи. Ја више волим овај земаљски живот. Ко зна, можда је тај рајски живот само једна сањарија. Сем тога ја се не могу растати са својим верним псом.

— Па ти можеш и њега са собом повести.

Она увиде, да од смрти не може побећи и да јој се мора покорити, и с тога замоли, да се смртни час одгоди за неколико тренутака, како би могла обући празнично одело. Облачећи се рече смрти:

— Хоћеш ли ми испунити последњу жељу? Попни се на моје орахово дрво и узабери ми неколико ораха; то је моја последња гозба на земљи.

Смрт пристаде. Попо се на дрво, али не може сићи.

— Помози ми, Невољо, дерала се, ја не могу да сићем,

— Заиста! Лепо ми ес и причувати! Пази, шта ћу ти рећи! Ја не журим са блаженством. Ти ћеш остати ту, где си, уздигнута од земље. Ја ћу бити добротворка човечанства, а у то нико неће ни посумњати.

Затим Невоља затвори врата, а остави смрт да седи на високом ораховом дрвету, чије гране не пуштаху свога плева.

Прође неколико месеци. Доктори се зачудише што

више нико не умире. То је трајало даље и даље, и човечанство се почело сматрати бесмртним. Празновали су јавне светковине и чинили велика весеља, с краја на крај света све је пливало у радости.

Али временом прође и то задовољство. Стари људи од сто тридесет, сто шесет, па и сто осамдесет година, који су доживели највећу старост, изгубише моћ вида, говора и укуса; изнемогли старошћу и слабшћу проклињали су живот и чезнули за смрћу. Због многог света жита поста редак и врло скуп.

Најпосле бесмртност постаде права мука и људи су сад тражили смрт с оноликом ревношћу, с коликом су је пре избегивали. Звали су лекаре, али не да лече већ да море; но ништа не може, јер смрти нема те нема. У то доба живео је у вароши Брази један лекар по имену Прискус. Једно вече, враћајући се кући, задоцни и залута, те тако наиђе поред Неволног ораховог дрвета. Пролазећи чује тужан глас који је говорио:

— Ко ће ме ослободити овог затвора, да ослободим земљу од бесмртности, која је гора од најгорег помора.

— Ја! рече доктор и хтеде да пружи руку свом старом пријатељу, али га смрт опомену, да јој се не приближује. Предложи му, да зовне људе те да скирама исеку орахову грану. Лекар оде. Сутрадан, са осветком зоре, врати се с људима који ће да посеку орах. Они приђу ораховом дрвету, али их гране ухвати, и они се нису могли ослободити. Дошло их је још пуно — али сви су били исте судбине. Најзад се од њихове кукњаве дигла толика галама, да је и сама Невоља, која је у последње време била оглувила, чула ту галаму и дошла. „Ја вас једина“, рекла им је, „могу ослободити. Ја ћу то и учинити, али под једном погодбом, а та је: да смрт не сме доћи ни по мене ни по мог верног неа, док је ја три пут не зовнем.“

— Пристајем! рече смрт.

Потом је сишла. Имала је врло много посла, јер је било много света, који ју је жудно очекивао. Зато смрт замоли свог старог пријатеља и заштитника Прикуса и његове колеге, да јој помогну. Они су на то били спремни.

За Неволу се још не зна тачно да ли је три пут звала смрт. И тако она још једнако живи, а по свем изгледу живиће и даље.

превео Чед. Марковић.

НАРОДНО БЛАГО

ГРУБА И МРЉА

НАРОДНА ПРИПОВЕТКА ИЗ НИШКЕ ОКОЛИНЕ

Цар Степан имао је сестру врло ружну, лица наказна, но по памети веома мудру и разумну. Кад год би цар сазивао сабор, и Груба би саборисала са осталом властелом, и седала с десне стране цару Степану. И ако је Груба била мудра и разумна, са ругобе своје омрзне свима, те сви окретаху главу од ње. Кад Груба опази како је мрва кући, у којој је, и сабору, на коме је, науми да тумарне

у свет. Цар је лепо спреми и да јој три пратиоца. Груба поотпушта једног по једног — сва три пратиоца; па сама овако непозната падне на преноћиште у неком селу једном имућном вмету. Домаћица, кад сазна да Груба жели само преноћиште, прими је врло радо, и похвали се своме домаћину. Обоје предусретну путницу врло љубазно, и почасте је вечером што је Бог дао. Кад би ујутру, Груба се справља за даљи пут, а домаћица ће је упитати: „Ти, девојко, би у нашој кући, и ми с тобом поделисмо сѐ и хлеб, али ти ништа не рече, ни куда ћеш ни шта ћеш“. Груба јој каза како је самохрана девојка без икаква рода окром Бога, па хоће у свет да се прибије уз каква добра домаћина да служи. „Па остани код нас“ рече јој домаћица. Нама је Бог, буди њему хвала, дао свега доста и мала и блага“. „Како ти кажеш“, одговори Груба, па јој приђе руци.

Груба остаде. Напреднице је у кући и пре било, али како ова девојка предузе радити, свако добро стаде се гомилати у изобиљу. Тако протече неко време.

У овога домаћина беше неки овчар Мрља. Једног дана рећи ће му домаћица: „Море, Мрљо, би ли ти узео ову нашу Грубу?“ — „Како ти кажеш“, одговори Мрља. После упита и Грубу: „Би л' Грубо, пошла за Мрљу?“ — „Како ти рекнеш“, одговори и девојка. Привенчаше их.

Груба роди Мрљи три сина као три златна крега: Вукашина, Угљешу и Гојка. Са добра срца и поштене душе домаћинове и његове домаћице, Бог даде и њима — под старост — сина Лазара. Деца растоше пуна здравља и кренке снаге. Мрља куд год иде захваљује се Богу; од куд год иде пита за децу, љуби их и милује.

Чу се да ће цар Степан, обилазећи своје царство, доћи и у ово село, па баш у овај дом. Ужурбаше се по кући, како ће цара дочекати! Груба само ћути и смешка се. Кад би у очи царева доласка, Груба упита: „Ама што сте то толико неспокојни? Да није какво зло?“ — „Није хвала Богу — рече домаћица — но добро. Ево, долази нам цар, па како ћемо га, кукавци, дочекати?!“

— „Ни за што се не брините,“ — одговори Груба. „Ја знам како ваља цара дочекати. А ако он не оде од нас задовољан, ево моје главе!“

Цар дође, и седе да вечера. На синији јела и све ђаконије као и у његову двору. Чуди се цар и вечера. Вечера и чуди се. Кад би сутра дан упита домаћицу: „Да ли си ти сама гоговила вечеру, или ти је који други справио?“ — Нисам ја, царе господине, већ друго једно чељаде, које смо узели под своје — „Зовни га, да га царски обдарим,“ заповеди цар. — „Немој, царе господине! Сирота, много је груба, па ће се стужити твом царском лицу.“ — „Нека дође!“ викну цар, и стаде се као нешто присећати. Мало после врати се домаћица и рече цару да Груба неће ни жива ни мртва. „А је ли удата?“ упита цар. „Удата је, и има три сина.“

— „Питај је, хоће ли ми бар дати да видим ту децу.“ Домаћица оде и доведе сва три Грубина сина и свога Лазара. Гледа цар децу, гледа, гледа — па му потекоше сузе. Познаје цар царску крв!

— „Хоће ли ми дати два сина да их са собом поведем?“ упита цар домаћицу. Домаћица оде и каза Груби шта хоће цар. Груба му их поклони, али се сама опет не појави. Цар узе Вукашина и Угљешу и од домаћице Лазара, па оде. Тек што је мало измакао, ето Мрље из

планине, па одмах упита где су му деца. А кад чу да му је пар одвео два сина, приметну овчарску мачугу, па за царем. Стиже цареву пратњу, па викну: „Децу ми дајте! Царуј цару својом царевином, али над мојом децом не ћеш!“ Моле га они да пусти децу, јер цар зна шта ради. Мрља не попушта. Тада цар да знак својим слугама, и ови убише Мрљу.

Деца су гледала како им царски људи оца убише; би им жао, али се не заплакаше.

Та деца постадоше људи и царски великаши. Вукашин је гледао да освети оца, а Лазар оста цару захвалан. Лазар је бранио Цар-Степанова сина Уроца, Вукашин га је убио

11. Јануара 1890
у Нишу.

Прибележио В. Тирић.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

Роман Достојевског **Злочин и казна** драматисан.

На позорници друштва „литературно-артистическог кружок“ даван је ових дана драматисан чувени роман Достојевског „Злочин и казна.“ Прерађивач *Дељер* узео је у главном десет слика, а држао се верно Достојевског, не додавајући ништа свога, сем што је овде онде нешто скратило и спојио један дијалог с другим. Критика признаје Дељеру да је уложио много труда и разумевања у тај посао да дело добије што живљи драмски облик, ма да му ипак прави неке замерке, што је неке јаке психичке моменте изоставио, а које је требао узети ради потпуног разумевања главне идеје овог Достојевсковог дела, а при том је унео неке споредније епизоде које су могле изостати.

Ипак је роман у овом драмском облику учинио врло силан утисак, а глумци — уметници, веле, да су мало кад са више воље, разумевања и осећана приказивали своје улоге као овом приликом.

Особито се одликовао уметник *Далматов* у улози *Мармеладова*, чији је монолог тако силно утицао на гледаоце, да су сви једвали гласно и гушили се у сузама. Такође је с великим успехом *Орлењев* приказао *Расколнкова*, а госпођа *Јаворска Сољу*.

ЧИТУЉА

† МИХАИЛО М. БОГИЋЕВИЋ

Михаило М. Богичевић је унук чувенога Анте Богичевића, чију славу још и данас песма проноси по Српству; једнога од оних дивова, који скочише, латише се општра мача и пушке убојне и полетеше у бој „за крет часни и слободу златну;“ вернога и истрајнога стражара српске слободе на обали хучне, валовите и плаховите Дрине.

Михаило М. Богичевић је син Милоша Богичевића, који паде као жртва верности и оданости.

Па је ли онда чудо, што је из такве крви поникло

овакав цвет?! И ако се сви изданци из те племените крви одликоваху и одликују ретким врлинама, ипак је Михаило, за доброга познаваоца одвојио. Веома су ретки људи као што беше пок. Михаило.

Михаило М. Богичевић родио се 8 августа 1843 године у Земуну, где му мајка живљаше с децом својом у изгнанству.

Покојни Михаило учио је школе у својој Отаџбини и у Паризу.

Као син једне од наших ређих фамилија, као човек ређега васпитања, ређих врлина и по срцу и по души а и по спољашности — та само у његовом великом и лепом оку, одсјаиваху читави светови доброте и племенитости; — као искрени син своје Отаџбине, дао се одмах на рад, на посао. Као најмлађи у својој породици, примио је одмах све терете њене на своја плећа и ушао у све радове народне и прегао да се и оно поцупи у народу, што му још недостаје. Ушао је у све радове, али нагде не истичући се.

Радио је неуморно и дану и ноћу и ретка је та поноћ, која пок. Михаила није видела при раду или домаћем или при раду општем, при раду за друге, већином за друге; а ако не при једном од тих, а оно извесно при раду на књижи. Али све кријући од других, па често и од самога себе.

Михаило беше скроман и чедан као девојче; пажљив, љубазан и пријатан до крајности, ретке спољашње углађености и финоће; срца беше голубијега и рајске душе! У његовом срцу беше читаво благо од доброте; у души му беше бескрајно море племенитости, без одлива, само с приливом, које је само расло, које је заплускивало својом добротом свакога, који је само дошао у његову близину, као што големо море заплускује и удара вечно у мраморје!

Преко усана Михаила М. Богичевића, никада није прешла никаква и најмања псовка или груба реч и као би је ко, нехотице, пред њим изговорио, Михаила би облила ругава до ушију. Његово срце непознаваше ни злобе ни освете, а његова душа не знађаше и немогаше да појми: да на свету има цинизма, неваљалства и непоштења. Њему беше то тако непојмљиво, као што је нама тешко замислити, у нашем добу практике и материјализма, такога човека са тако безбројним добротама и свима врлинама, као што беше Михаило М. Богичевић. Њега као да беше створила природа, да човеку покаже свој урнек, као да га је створила за образац и узор те да му каже и покаже, какав би требао да је прави човек!

Па ипак и тај Михаило и тај човек, имао је као човек и једну голему махну, а та је: што је био и сувише добар и сувише племенит! Али срце и душа, беше безгранични дар Господа Бога, као што је безгранична његова милост!

О ви потребници, сиромаси, сиротани, бедници и јадници... патници и очајници, што сте изгубили у ваљем Михаило М. Богичевићу!

Кад би когод зашао међу вас, кад би вас потанко испитао, знао и умео вас потанко испитати, јамачно би добио још лепшу и светлију слику М. М. Богичевића. Веома је тешко и мучно верно и истинито оцртати и приказати праву спољашњу и унутрашњу слику Михаила М. Богичевића.

У срцу и души М. М. Богићевића, беше места за све болове и јаде овога света, а поглавито за српске. И ако му беху сви људи готово једнаки, ипак туга Србинова одјекиваше друкше у његовом срцу, ипак друкши одзив налажаше у његовој души!

Михаило М. Богићевић је радио и радио, али вазда само за другога; он је чинио и чинио; он је давао и давао и више него што је имао и могао. Али, већина његових добротинастава, изгубила су се у множини.

Та је ли још когод видео и доживео, да неко, ненадно затечен и ухваћен у вршењу доброга и племенитога дела, поцрвени и застиди се као од злочина? Ето толика и така беше скромност Михаила М. Богићевића.

А какав беше као домаћин, као муж, као пријатељ, као очух и отац *тубе сирочади*, лако је замислити, уз тек наглашене врлине покоснога Михаила. Живи су сведоци још ту, они ће *речитије* рећи. Једном речи: он беше јединствен у свему.

А као грађанин и Србин? Највиднији су му споменици: Дом Св. Саве и Александрово. Али скромност његова и ту је прикрила његово име.

Као министар и председник престоничке општине? Вредан и праведан до крајности, а у том деловању избјегла је права енергија и достојанство олично у његовим осталим ретким врлинама. А на дну његове нежне и лепе душе, тињао је жар предака му, јунаштво и витешки понос.

Као Србин и поданик свога узвишеног Господара, беше оличена преданост, верност и самопрегорење! Као што беше јединствен у свему, тако беше и овоме. Ту беше врхунац целога Михаила М. Богићевића: Господар, Отаџбина и Српство!

А он? А сам Михаило М. Богићевић? Њега и његове личности вао да и не беше на свету.

Велики људи и људи с врлинама Михаила М. Богићевића никада и не мисле о себи, а камо ли да раде за се; они мисле и раде само за друге и у томе налазе своју праву срећу и уживање: у задовољству и срећи других и вазда других. Небројене сузе, које су врлине Михаила М. Богићевића убрисале и осушиле биле су највеће уживање и срећа доброме његовоме срцу и његовој рајској души.

Па и поред свега тога, Михаило М. Богићевић, беше човек, који је много трпео и патио. Али то је ваљда судба и удес свих таквих људи, који своју срећу траже и налазе у срећи других. Али је Михаило М. Богићевић и то сносио и трпео и крио као и своја добра дела.

Ево то је и такав је био Михаило М. Богићевић. И то срце утрну и преста кукати у 3 и $\frac{1}{4}$ сахата пред зору, 18. о. м. а душу однесоше анђели пред престо Господа.

Од тога тренутка Михаила М. Богићевића нема више међу живима.

Ако има некога пантеона и ван наше земље, овда је Михаило М. Богићевић извесно већ у рају. Господ и Творац васионе, дао је то већ назрети у позиву свом, давши *праведнику* онаку лаку смрт.

Рајској милости Творчевој препоручујемо твоју јединствену душу, а твоје измученом телу, које се скрхало и срушило под теретом добрих дела, нека је лака наша света земља и најсветлији и најтрајнији спомен у Српству.

У Београду 18/10 1899 г.

Један поштовалац његових јединствених врлина.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА

Заиста, непријатна ствар! Нити је вама мило слушати оваку песму ни нама певати је; али шта ћете, по Богу браћо, кад нагони мука на невољу! Оно има и причекати ама ово је прешла дара меру. Нарочито нећемо износити имена наших дужника, то имамо увек кад; остављамо њиховој савести нека их опомене и нагна да се сете да и **Звезду** треба платити.

Уредништво је учинило и чини све да би лист заиста одговорио својим обавезама. При овако неуредним отплатама претплатника својих, он је ипак издржао пуну годину дана, а то мислимо да је много.

Ми опет молимо своје дужнике да пожуре с претплатом, коју нам дугују. Ако то учине **Звезда** је сасвим осигурана и излазиће као сат, пуна као око лепих и занимљивих ствари.

Уредништво.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Четвртак, 21. октобра: *Егмонт*, трагедија у пет чина, од Гете-а, превео Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.

Субота, 23. октобра: *Гаврани*, комедија у четири чина, написао Анри Бек, превео с француског Јов. М. Ј. (Први шут.)

Садржај: „*Vires*“, (песма). — „*Свирач*“. — „*Из Пролетних елеција*“ (песма). — „*Јелени муж*“. (наставка) „*Невољито орахово дрво*“. — „*Народно благо*“. — „*Белешке из књижевности*“. — „*Чигуља*“. — „*Претплатницима*“. — „*Репертоар народног позоришта*“.

Власник: Ст. М. Веселиновић, — Штампарија Свет Николића Об. Вен. Бр. 2. — уредник Јанко М. Веселиновић